

Verdal kommune

ØKONOMIPLAN 2011-2014 BUDSJETT 2011

**VISJON:
LIVSKVALITET OG VEKST**

Verdal, 10. november 2010

Innhold

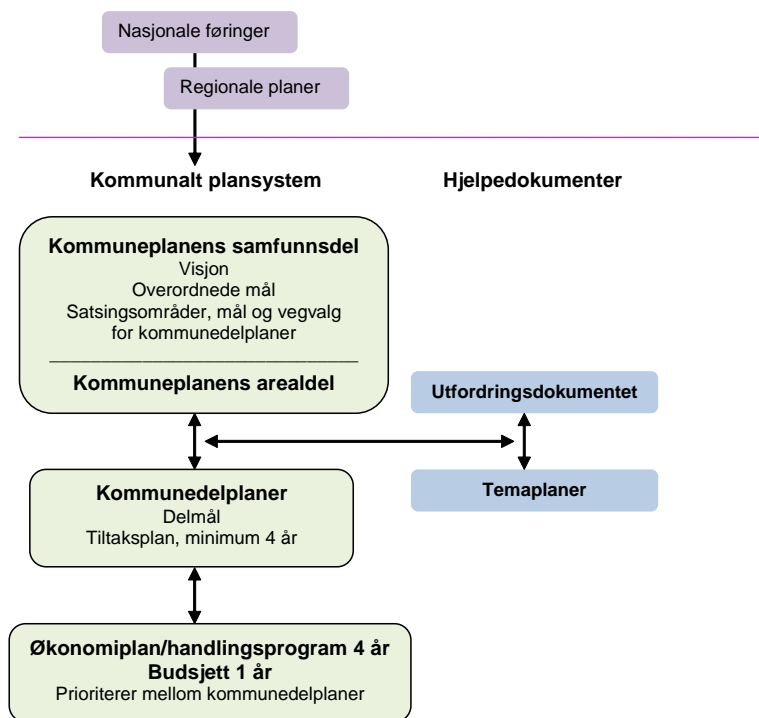
1. PLANSYSTEM	3
1.1 PLANSTRUKTUR	3
1.2 STATUS I PLANARBEIDET	4
2. KOMMUNENS MÅL	4
2.1 VISJON, OVERORDNEDE MÅL OG VERDIGRUNNLAG	4
2.2 SAMFUNN OG TJENESTER	5
2.3 ORGANISASJON	5
3. UTFORDRINGER OG ARBEIDSFORM	6
3.1 TILPASNING UTFORDRINGER	6
3.2 UTFORDRINGER PÅ KOMMUNEDELPLANOMRÅDENE.....	8
3.3 OPPSUMMERING ØKONOMIPLAN OG BUDSJETT.....	17
4. PRIORITERINGER 2011-2014	19
4.1 HOVEDOVERSIKT OG HANDLINGSPROGRAM DRIFT 2011-2014.....	19
4.2 HANDLINGSPROGRAM INVESTERINGER.....	21
5. RAMMEBETINGELSER	23
5.1 ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER	23
5.2 ANDRE RAMMEBETINGELSER.....	26
6. TILTAKSPLANER 2011-2014	29
6.1 TILTAKSPLAN OPPVEKST	29
6.2 TILTAKSPLAN HELSE, VELFERD, PLEIE OG OMSORG	30
6.3 TILTAKSPLAN FRA KOMMUNEDELPLAN KULTUR.....	32
6.4 TILTAKSPLAN FRA KOMMUNEDELPLAN NÆRING, LANDBRUK OG NATURFORVALTNING.....	33
6.5 TILTAKSPLAN ANLEGG, INFRASTRUKTUR, SAMFUNNSSIKKERHET OG MILJØ.....	34

1. PLANSYSTEM

1.1 Planstruktur

I 2008 ble *Kommuneplanens samfunnsdel* vedtatt. Planen er felles for Verdal og Levanger kommuner. I tillegg til Kommuneplanens samfunnsdel, ble også dokumentene "Kommunalt plansystem" og "Utfordringsdokumentet" utarbeidet. Dokumentene ligger tilgjengelig på Innherred samkommunes hjemmeside: www.innherred-samkommune.no.

Kommunalt plansystem beskriver planstrukturen, forholdet mellom de ulike plandokumentene og hva som er grunnlaget for valg som tas. Ny plan- og bygningslov som trådte i kraft fra 01.07.09, stiller krav om en kommunal planstrategi. Det kommunale plansystemet er første steg mot en slik planstrategi, men dokumentet må justeres i samsvar med endringer i loven. I henhold til dokumentet er planstrukturen slik:

Kommuneplanens samfunnsdel er en overordnet, langsiktig og strategisk plan som gjennom visjon, satsingsområder, mål og vegvalg gir føringer for alle kommunedelplaner.

Kommunedelplanene: De kommunale virksomhetene er fordelt på seks kommunedelplan-områder: Oppvekst, Helse, velferd, pleie og omsorg, Kultur, Anlegg, infrastruktur, samfunnssikkerhet og miljø, Næring, landbruk og naturforvaltning og Støttefunksjoner og fellesområder. Kommunedelplanene vil bli utarbeidet etter en felles mal, og skal inneholde beskrivelser av langsiktige delmål/effektmål og en minimum 4-årig tiltaksplan. Planene skal ha prioriteringer i henhold til langsiktige føringer i kommuneplanens samfunnsdel og skal utarbeides på grunnlag av temaplaner og utfordringsdokumentet.

Utfordringsdokumentet skal beskrive måldata, overvåkingsdata, utfordringer og mulige hendelser fram mot år 2020. Dokumentet skal være grunnlag for planarbeid og for rapportering.

Økonomiplan og handlingsprogram skal utarbeides med utgangspunkt i kommunedelplanene og skal ha prioriteringer i samsvar med føringer i kommuneplanens samfunnsdel.

1.2 Status i planarbeidet

Økonomiplan med handlingsprogram 2011-2014 bygger på de samme føringer som gjeldende økonomiplan. 2011 blir et viktig arbeidsår, hvor det skal jobbes systematisk for å finne veien videre. Det betyr at økonomiplan og handlingsprogram 2012-2015 kommer til å inneha endringstiltak som pr. i dag ikke er kjent.

Av kapasitetsmessige årsaker må kommunale planer tilpasses til det nye plansystemet etter hvert som de er modne for rulling. Både Kommunedelplan Oppvekst og Kommunedelplan Helse, velferd, pleie og omsorg er under arbeid. I tillegg foregår det arbeid på flere temaplaner.

Av samme grunn er heller ikke Utfordringsdokumentet oppgradert slik det skal være. Dette blir en viktig oppgave for den nye Utviklingsstaben som er vedtatt opprettet.

I påvente av at alle kommunedelplaner blir utarbeidet, utvikles økonomiplandokumentet mot den layout det skal ha når hele plansystemet er på plass.

2. KOMMUNENS MÅL

Verdal har gjennom Kommuneplanens samfunnsdel felles mål med Levanger.

2.1 Visjon, overordnede mål og verdigrunnlag

Visjon: LIVSKVALITET OG VEKST.

Overordnede mål: Levanger og Verdal kommuner skal være

- *Bærekraftige og nyskapende samfunn som er attraktive for næringsliv, befolkning, arbeidskraft og eksterne samarbeidspartnere*
- *Samfunn som med utgangspunkt i sin egenart utvikler mangfold og kulturrikdom*
- *Preget av engasjement, deltakelse, frivillighet og folkestyre*
- *Energiske, kreative og inkluderende*
- *Innbyggerfokuserte og kvalitetsbevisste*
- *Opptatt av helse og helsekonsekvenser av tiltak i alle sektorer*
- *Miljøperspektivet skal ha en sentral rolle i kommunenes arbeid*

Verdigrunnlag og ledelsesfilosofi:

For å oppnå overordnede mål, ønsker kommunene å bygge tillit og troverdighet gjennom:

- *Respekt, omsorg, likeverd, lojalitet, ærlighet, romslighet og etikk.*

2.2 Samfunn og tjenester

Kommuneplanens samfunnsdel har syv satsingsområder med mål for samfunn og tjenester:

- **Oppvekstmiljø:** *Barn og unge opplever motivasjon og mestring.
Det er samsvar mellom arbeidslivets kompetansebehov, utdanningsinstitusjonenes tilbud og ungdommenes valg av utdanning.*
- **Folkehelse:** *En aktiv befolkning med god helse.*
- **Omsorg for alle:** *Tjenestetilbudet er trygt og forutsigbart samtidig som det er dimensjonert og strukturert i forhold til befolkningens sammensetning og behov.
Enhver har en meningsfylt hverdag ut fra egne forutsetninger.*
- **Næringsutvikling:** *Levanger og Verdal kommuner har et sterkt industrimiljø og et variert næringsliv med gode utviklingsmuligheter.*
- **Kultur for alle:** *Kunst, idrett og kultur har en viktig rolle i offentligheten.
Alle innbyggere har mulighet til kulturopplevelser og aktiv deltakelse i kulturlivet.*
- **Fysiske omgivelser:** *Bolyst er utviklet gjennom helhetlig, langsiktig og samordnet satsing på stedsutvikling.*
- **Samfunnssikkerhet:** *Beredskap og forebygging skaper trygghet hos befolkningen.*

2.3 Organisasjon

For organisasjonen er det definert fire satsingsområder med mål:

- **Koordinering:** *Kommunale tjenester er koordinert og samhandlingen med eksterne samarbeidspartnere er god.*
- **Arbeidskraft:** *Levanger og Verdal kommuner er attraktive arbeidsgivere som tiltrekker seg og beholder arbeidskraft med riktig kompetanse.*
- **Teknologi:** *Levanger og Verdal er foregangskommuner innen bruk av teknologi. Alle kommunalt ansatte har relevant kompetanse i bruk av digitale verktøy og ny teknologi.*
- **Miljøvennlig drift:** *Kommunal drift er energieffektiv og tar i bruk riktig teknologi for å spare miljøet.*

Disse perspektivene skal holdes sammen og balanseres med fokus på arbeidsprosessene våre, hvordan vi tar ut effekter av gjennomgående samhandling og de lederutfordringer og -krav som dette innebærer.

Organisasjonen må arbeide med et tydelig helhetsperspektiv, hvor resultater for innbyggere og samfunn er det styrende - i tråd med perspektiver og mål som er satt for kommunen som organisasjon. I dette vil det ligge et taktskifte og sterkere fokusering på endringsarbeidet.

Helhet og samhandling vil være nøkkelbegreper for arbeidet, sammen med en tydelig ansvarliggjøring i organisasjonen og med kunnskapsbaserte beslutningsprosesser.

Å kutte tjenester er ikke effektivisering av driften, men en del av arbeidet videre må (jf begrepet samfunns mål) være å være tydelig på hva som kan leveres. Kommunen kan imidlertid ikke gjennomgående velge hvilke tjenester som skal utføres eller ikke. Vårt primære rom for å skape handlekraft er da å styre våre arbeidsprosesser og bruken av ressursene - måten vi gjennomfører våre prosesser på helhetlig og klokt. Dette betyr ikke "springe fortere", men "springe smartere".

Inntektssiden i økonomiplanen er nøkternt og realistisk vurdert, og tertialrapporten for andre tertial 2010 viser at tiltak som er satt i verk begynner å gi effekter. Dette både i form av reduserte kostnader på etablert tjenesteproduksjon og i form av at nye tjenestetilbud er etablert innenfor eksisterende rammebetingelser. Dette er det viktig å bygge videre på.

I den utfordrende økonomiske hverdagen kommunen står overfor er det også viktig å ta med seg at det gjøres veldig mye bra, som også gir gode resultater, og lære av hverandre. I dette ligger mye av styrken for det langsiktige endringsarbeidet og naturligjøringen av endringsarbeid.

Den pågående skoleutbyggingen vil ha mye fokus i det første året i økonomiplanperioden, men også arbeidet med drop-out og de sosiale utfordringer som er synliggjort for gruppen 16 - 23 år. Forebygging og tiltak i helhet sammen med andre aktører for denne gruppen vil bli prioritert i 2011.

Det er inngått et prosjektsamarbeid mellom bl.a. NAV, Nord-Trøndelag fylkeskommune/Verdal videregående skole, Verdal kommune og lokalt næringsliv hvor dette er tema.

Verdal kommune deltar også i et prosjekt kalt "Ny Giv - overgangsprosjektet" initiert fra Utdanningsdepartementet, som har som mål å følge ungdommer fra 10. klassetrinn og inn i videregående skole.

Kommunens økonomiske reserver i form av fond er tomme i 2011 og samtidig trappes momskompensasjonsordningen ned. Det er slik sett ingen reserver å gå på. 2011 blir derfor et krevende arbeidsår for å skape framtidig handlefrihet. Dette krever ansvarlighet og realisme.

3.2 utfordringer på kommunedelplanområdene

3.2.1 Oppvekst

Tjenestemessige utfordringer

- Økende antall barn og unge med spesielle utfordringer
- Økende andel familier hvor voksne sliter
- For høy andel
  - elever på 5. og 8. trinn som har for dårlige grunnleggende ferdigheter
  - barn og unge med spesialundervisning og spesialpedagogiske tiltak
  - unge som ikke gjennomfører videregående opplæring
  - unge i aldersgruppa 16-21 som mottar tjenester fra NAV
- Økende antall barn i uholdbare familiesituasjoner (mange barnevernsaker ender med omsorgsovertakelse)
- Redusert fysisk aktivitet og økt vekt hos befolkningen

Økonomiske utfordringer

Kommunens økonomiske situasjon er utfordrende med tanke på eksisterende behov.

Fra og med 1. januar 2011 blir statstilskuddet til barnehagene en del av rammefinansieringen til kommunene. Kriteriene som legges til grunn for rammefinansieringen av barnehagene fører til at tilskuddet til barnehagene i Verdal i løpet av en 3 års periode bli redusert med ca 8,5 millioner. I budsjettet for 2011 legges det derfor opp til en reduksjon på mellom 2 og 3 millioner.

Nytt opplegg for barnehagene innebærer at det innen 1. februar 2011 må utarbeides satser for ordinære barnehager, familiebarnehager og åpne barnehager. Disse satsene skal også ligge til grunn for tilskudd til private barnehager. For senere år vil dette være en del av den ordinære budsjettbehandlingen.

Hvordan møter kommunen utfordringene

I forhold til samfunnsutvikling og tjenesteyting velger kommunen å møte disse utfordringene ved å prioritere innsats på følgende tre områder:

- Systematisering av arbeid med grunnleggende ferdigheter
- Satsing på læringsmiljø
- Tidlig og samordna innsats

Innsatsen gjenspeiles i budsjettet, hvor det er satt av midler til tiltak i følgende planer:

Tverrfaglig forebyggende satsning på barn - fra før fødsel til skolealder 2007 - 2011.	2,1 mill. kroner
Tidlig og samordnet innsats overfor barn og unge i alderen 6 - 16 år 2008 - 2012.	1,2 mill. kroner
Samordnet innsats overfor ungdom i alderen 16 - 23 år i Verdal kommune	1,0 mill. kroner

Status i arbeidet

I oppvekstsektoren er det i 2010 iverksatt tiltak for å imøtekomme krav om reduserte budsjett-rammer. Disse tiltakene skal gi helårsvirkning i 2011, og medfører på sikt en reduksjon i antall årsverk.

Barnehager

Det er ikke lagt inn økning i barnehagebudsjettene for å ivareta pris- og lønnsvekst i 2011. Den bebudete reduksjonen i statstilskudd kan på sikt ha konsekvenser for både kommunale og private barnehager. Det kan bli aktuelt å redusere antall plasser, eventuelt legge ned barnehage(r).

I 2010 har kommunen full barnehagedekning. Nedgang i fødselstallet vil vi over tid kunne føre til en endring i barnehagestrukturen i kommunen (tabell under). Det må i løpet av 2011 lages en fordelingsmodell der ressursene følger barna.

År	Barn i barneskolen 2010/2011 1.-7. trinn (fødselsår)								Fødte barn (fødselsår)					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Gj.sn.	2005	2006	2007	2008	2009	Gj.sn.
Født									186	181	183	174	147	174
Skole elever	186	200	210	164	164	199	172	185						

I et helhetlig løsningsvalg for oppvekst inngår satsing på forsterkede barnehager som en viktig del. Kanalisering av ressurser til forsterkede barnehager sikrer bedre kvalitet på tilbudet til barn med særskilte behov. Å spre ressursene rundt til alle barnehager, fjerner muligheten for å bygge stabil bemanning med høy kompetanse.

Kommunestyret endret i 2008 normtallet for bemanning i kommunale barnehager, dvs. antall barn pr. ansatt, fra 6,2 til 6,0. I årets budsjett foreslås det at normtall legges tilbake til 6,2 barn. For barn under 3 år, som teller som 2, vil normtallet bli 3,1. Endret normtall blir i særlig grad en utfordring for de forsterkede barnehagene hvor mange av barna krever mer oppfølging. Her må det framover vurderes måter å kompensere for merbelastningen.

Skoler

Leksehjelp: Det er ikke funnet rom for økte budsjetttrammer til dekning av leksehjelp for 1. - 4. trinn. Tilbudet er svært utfordrende å organisere i en kommune med mange skysselever. Våren 2010 ble det framlagt politisk sak om leksehjelp, og det prøves ut forskjellige løsninger dette skoleåret. Kommunale retningslinjer skal utarbeides og vedtas før skoleåret 2011/12.

Forsterkede skoler: På samme måte som for barnehager, legges det nå til rette for å ta i bruk Verdalsøra barneskole og Verdalsøra ungdomsskole som forsterkede skoler.

Spesialundervisning: GSI-tallene benyttes ved sammenligning av tall fra år til år. Målet er at en større andel av ressursene i skolene brukes på den ordinære undervisningen/tilpasset opplæring, og ikke på spesialundervisning.

Det er iverksatt flere tiltak som kan bidra til å redusere andelen av ressurser som brukes til spesialundervisning. I samarbeid med PPT skal terskelen for hva som utløser spesialundervisning avklares, eventuelt heves.

Ved Verdalsøra ungdomsskole er antalle timer til spesialundervisning redusert selv om elevtallet har økt.

Ny organiseringsmodell for spesialundervisning er under utprøving i Vuku, Garnes og Volden oppvekstområde. Modellen vurderes og tas eventuelt i bruk ved alle skolene i Verdal. Modellen ivaretar den generelle delen av læreplanverket, slik at alle elevene får et likeverdig tilbud, og den sikrer at spesialundervisningsressursene brukes mer kostandseffektivt. Tildeling og bruk av ressurser gjøres i et nært samarbeid med tillitsvalgte ved alle enheter.

SFO

SFO i Verdal har kun en betalingsatts. Det foreslås øket fra 1550 til 1700 kroner pr måned.

Barnevern

Barnevernet meldte behov for styrking i 2010. Dette ble det, til tross for langt høyere sakmengde pr. ansatt enn sammenlignbare kommuner, ikke funnet rom for. Manglende kapasitet kan føre til at utsatte barn ikke får rett hjelp til rett tid. I Statsbudsjettet er det lagt inn øremerkede midler til styrking av barnevernet. Verdal kommune vil søke på disse midlene.

Organisering

Oppvekstsektoren er organisert i 6 områder. Når det nå bygges nye skoler på Verdalsøra, må barneskolen og ungdomsskolen ha et svært tett og forpliktende samarbeid. Det er igangsatt et arbeid for å utforme hvordan dette skal være. Skolene må inngå i samme virksomhetsområde. Drift av svømmehall, flerbrukshall og nytt skoleanlegg krever struktur og føringer som alle brukere må forholde seg til.

I sentrum er det fra skoleåret 2010/11 innført endrede inntaksområder for barneskolene. I tillegg er elever i ungdomsskolealder fra Ness overført fra Vuku oppvekstsenter til Verdalsøra ungdomsskole. Effekten av dette er redusert antall klasser ved Verdalsøra barneskole og jevnere størrelse på klassene ved Verdalsøra barneskole og Ørmelen skole. Å unngå 3 paralleller ved Verdalsøra barneskole utgjør 750.000 kroner i reduserte utgifter pr. trinn/år. I løpet av 7 år utgjør en klasse rundt 5.25 millioner kroner.

Det er ikke mulig å redusere antall klasser ved ungdomstrinnet i Vuku fra skoleåret 2011/12 slik det er vedtatt. Totalt antall klasser blir imidlertid 7 på 8. trinn, fordi det starter 4 klasser ved Verdalsøra ungdomsskole. Inneværende skoleår er det totalt 9 klasser på 8. trinn.

Konsekvenser

For skolene er budsjettene hovedsaklig lagt ut fra grunntimene og en reduksjon i ressurser til spesialundervisning, til tross for nye, kjente behov for spesialundervisning. Det finnes ikke reserver til uforutsette behov som følge av f.eks. tilflytting, og det er begrensede midler til leksehjelp og fysisk aktivitet. Enkelte skoler mangler læremidler og IKT-utstyr. Det meldes om for lite ressurser til nødvendig satsing i de laveste klassetrinnene for bl.a. å snu spesialundervisningskurven. Ørmelen og Verdalsøra oppvekst har ikke rom for velkomstgruppe for nyankomne flyktninger/minoriteter. Dette er et nødvendig behov for å gi et likeverdig opplæringstilbud.

Det er heller ikke rom for nødvendige fysiske tilpasninger i påvente av nytt skoleanlegg. Oppvekstområdet melder om at det kan bli vanskelig å gjennomføre tiltak i samsvar med planen "Tidlig og samordnet innsats overfor barn og unge i alderen 6-16 år".

Det er for lite ressurser til fritidsklubbene, og for fritidsbasen i Kinokjelleren er det ikke funnet rom for midler til aktiviteter som UKM og STATEMENT.

Bunes-prosjektet reduseres og tilskudd til lokale lag og foreninger i Stiklestad og Leksdal tas ut.

I barnehagene fører endret normtall til høyere arbeidspress og redusert kvalitet på tilbudet.

Det varsles om mindre tid til læring for barna og til gjennomføring av fastsatte planer som rammeplanen og "Tverrfaglig forebyggende satsing på barn - fra før fødsel til skolealder".

Tiden til foreldresamarbeid og kontaktmøter reduseres. Tilbud om sommeråpne barnehager må vurderes på nytt, tiden til tverrfaglig samarbeid med hjelpetjenestene i kommunen er begrenset, og det er mindre tid til pedagogisk planlegging. Oppfølging av minoritetsspråklige barn og familier i krise vil bli berørt.

De forsterkede barnehagene Reinsholm og Forbregd/Lein har ikke nødvendige ressurser for å ivareta sin rolle. Dersom dette ikke løses, kan det føre til spredning av barn med særskilte behov til ordinære barnehager. Dette vil frata kommunen mulighet til å bygge en stabil og kompetent bemanning som sikrer god kvalitet i tjenesteleveransen.

3.2.2 Omsorg og velferd

Tjenestemessige utfordringer

- Økende antall brukere
- Økning i antall brukere med demens, kreft, kols, psykiske lidelser, diabetes og andre livsstilssykdommer
- Stort press på hjemmetjenesteressursen
- Rusmiddelavhengige
- Flere unge tjenestemottakere med store behov
- Samhandlingsreformen med intensjon om flere oppgaver til kommunen
- Rekruttering og kompetanse

Økonomiske utfordringer

Kommunens økonomiske situasjon er utfordrende med tanke på økte, endrede behov.

Hvordan møter kommunen utfordringene

- Forventningsavklaring overfor innbyggerne
- Dimensjonering av tjenester til et bærekraftig nivå
- Kontinuerlig effektivisering av driften, hvordan jobbe smartere
- Kvalitetsutvikling
- Vurdere felles tjenestetilbud med Levanger eller andre kommuner
  - Felles helse ISK?
- Stilling for Verdal og Levanger som folkehelsekoordinator
- Stilling for Verdal og Levanger for tilrettelegging for Samhandlingsreformen fra 2012
- Drift av alle senger ved Verdal bo- og helsetun
- Redusert mottak av flyktninger
- Helhetlig oppfølging av flyktninger
- Helhetlig BoligSosialt arbeid
- Helhetlig organisering av arbeids- og aktivitetstiltak

Status i arbeidet

Budsjett 2011 er en framskriving av dagens drift, hensyntatt økte behov fra høsten 2011 som følge av nye, kostnadskrevenne brukere. Innsparingskravene fra 2010 er innlagt med helårsvirkning. Legetjenesten er budsjettet med halvårsvirkning.

Alle vedtak om hjemmehjelp er gjennomgått og nye vedtak er utsendt. Delvis effekt foreligger i 2010, full effekt kommer i 2011 og innebærer innsparing på ca. 2 årsverk.

Mye av utviklingsarbeidet samordnes gjennom undervisningssykehjemmet (framover kalt utviklingssenteret), og omhandler demensomsorg, etisk kompetanse og aktiv omsorg sett opp mot gjennomføring av omsorgsplan 2015. Elektronisk samhandling vil være en av grunnpilarene for effektivisering av tjenester framover.

Som følge av tidlig innsats og forebyggingsperspektiv, må det bl.a. forventes færre "utdroppere" fra videregående skole, og dermed færre utbetalinger på sosialhjelpsbudsjettet. Dette er hensyntatt.

Mye er fortsatt uavklart i forhold til Samhandlingsreformen når det gjelder omfang og økonomi. Kommunen vil få et mye større "sørge for ansvar" for ulike typer tjenester som i dag ligger på helseforetaket. Flere pasienter skal behandles poliklinisk og noen pasientgrupper skal ikke innlegges i sykehus, men behandles i kommunen. Kommunen har ikke ledige døgnplasser, noe som betyr at det må bygges flere. Alternativt kan kommunene Verdal og Levanger leie senger på sykehuset til kommunale formål.

Pr. i dag foreligger vedtak på mottak av 35 flyktninger pr. år i tillegg til familiegjenforeninger. Både med tanke på tilgjengelige boliger, etterspørselen fra staten, og god integrering, er tallet for høyt. 25 personer vurderes å være et mer riktig tall i årene som kommer.

BoligSosial plan er under utarbeidelse. I planen belyses problematikken med fragmentering av ansvar, for vidt definerte målgrupper, og for liten grad av differensiering av boligmassen.

Opprettelse av boligkontor vil kunne gi en mer målrettet tildeling av boliger.

Demografien tilsier at det framover vil være behov for flere døgnplasser/bofellesskap med døgntjenester i forhold til gruppen eldre og unge som av ulike årsaker har behov for kommunal bolig. Tidspunkt for bygging vil måtte avpasses tilgjengelige økonomiske rammer og de til enhver tid gjeldende tilskuddsordninger.

Tjenester knyttet til oppfølging av rusmiddelavhengige er i stor grad finansiert over prosjektmidler fra fylkesmannen. Disse er tidsavgrenset. Innen 2013 må kommunen beslutte hvilke tiltak som skal videreføres i den ordinære driften.

Arbeids- og aktivitetstilbudet til rusmisbrukere tilbys i stor grad på Reinsvoll. Det må utredes løsning før leiekontrakten utgår i 2012.

Hjemmetjenesten øker i omfang etter hvert som kommunen får ansvar for flere tjenester.

Personalbasene ved Ørmelen- og Verdal bo- og helsetun er sprengt, og det er tidsspørsmål før det må gjøres noen grep for å lette trykket.

Konsekvenser

- Høyere terskel for tildeling av tjenester.
- Færre får tilbud om deltakelse i Kvalifiseringsprogrammet (KVP), noe som kan føre til flere brukere av sosialhjelp.

- For få døgnplasser i forhold til demografisk utvikling og krav knyttet til Samhandlingsreformen.
- For få lærlinger og mange deltidsstillinger vanskeliggjør nødvendig rekruttering i forhold til framtidig kompetansebehov.

3.2.3 Kultur

Tjenestemessige utfordringer

- Utvikling av kulturskoletilbudet
- Åpningstid og bemanning på biblioteket
- Begrenset kapasitet til oppfølging av utviklingstiltak i kulturplanen

Økonomiske utfordringer

Kommunens økonomiske situasjon er utfordrende med tanke på eksisterende behov.

Hvordan møter kommunen utfordringene

- Arbeid med utfordringene begrenses av kapasitetsmangel pga. manglende ressurser.

Status i arbeidet

I hovedtrekk er driftsnivået i Kulturtjenesten videreført fra inneværende år for kulturskole og kulturkontor, mens biblioteket har redusert sin aktivitet.

Storparten av midlene på tilskudds- og husleieposter er bundet opp i forhold til drifts- og samarbeidsavtaler, og økning på postene skyldes forpliktelser i avtalene, samt indeksreguleringer som ligger i disse avtalene. Driftstilskudd Stiklestad Nasjonale Kultursenter er økt i samsvar med framlagt statsbudsjett for 2011. Dette innebærer en økning på 120.000 kroner sammenlignet med budsjett 2010. Husleie i Tindved kulturhage økes i henhold til beregnet prisstigning. Det ble ikke budsjettert med prisstigning for 2010, og posten er justert også for dette, totalt 80.000 kroner.

Konsekvenser

Som følge av ressursknapphet er det ikke mulig å utvikle kulturskoletilbudet i henhold til kommunedelplan Kultur.

Biblioteket reduserte antall årsverk fra 4 til 3,5 våren 2010. I budsjett 2011 er dette videreført. Biblioteket holdes stengt en dag pr. uke. Alle skoleklassene på 2., 5. og 8. trinn har tidligere vært invitert til besøk på biblioteket med et pedagogisk opplegg. Dette tilbudet blir nå borte.

Det er ikke funnet rom i budsjett 2011 for tiltak i kommunedelplan Kultur 2008-2020 som krever ressurser for igangsetting/oppfølging. Tiltaksplanen ble heller ikke fulgt opp med nye tiltak i 2010. For eksempel gjelder dette utarbeidelse av kommunal kulturminneplan, forprosjekt for etablering av internasjonal teaterfestival i Verdal, arbeid for å inkludere flest mulig barn og ungdom i aktivitet i lag og foreninger og tverrsektorielt arbeid for å styrke av samarbeid og integrering av mennesker med minoritetsetnisk bakgrunn.

Kapasitetsmangel gjør det vanskelig å jobbe med andre løsninger for finansiering av disse tiltakene.

Kulturtjenesten har ansvar for gjennomføring av faste arrangement; 17. mai, Ungdommens Kulturmønstring og kulturprisutdeling. Utgiftspostene er ikke økt i h.h.t. utgiftsnivået på disse arrangementene de siste årene. Prisstigning på de tjenestene som kjøpes har ikke vært kompensert på flere år, og det mangler kr. 60.000. Dette er det ikke plass til innen den gitte budsjettrammen.

Det er mottatt søknad om støtte til bygging av skytteranlegg. Den økonomiske situasjonen medfører at kommunen ikke har mulighet til å imøtekomme denne søknaden.

3.2.4 Næring, landbruk og naturforvaltning

Tjenestemessige utfordringer

- Konjunktur- og konkurranseutsatt næringsliv med internasjonalt perspektiv
- Nedbygging av landbruket
- Sentralisering
- Rekruttering og kompetanse
- Klima og energi
- Tomteareal til næring
- Uavklart administrativt oppfølgingsansvar for næringsområdet

Økonomiske utfordringer

Kommunens økonomiske situasjon er utfordrende med tanke på behov for egeninnsats i tilknytning til utviklingssaker.

Hvordan møter kommunen utfordringene

- Samhandling med næringslivet og Levanger kommune ligger til grunn for utarbeidelse av Kommunedelplan næring, landbruk og naturforvaltning for Levanger og Verdal, strategisk del og tiltaksplan, vedtatt henholdsvis i kommunestyret i mars 2009 og i samkommunestyret i april 2010.
- Kjøp av tjenester fra Proneo dekker
  - *førstelinjetjenester* mot nyetablerere og eksisterende næringsliv
  - utvikling og drift av *inkubatortilbud*
  - *innovasjonstjenester* og service til kommune, næringsliv og industri

Status i arbeidet

Et næringsliv i positiv utvikling er forutsetningen for stabile kommunale inntekter. Proneo ivaretar førstelinjetjenesten, men den uavklarte situasjonen rundt administrativt oppfølgingsansvar for næringsområdet er utfordrende.

Konsekvenser

Mangelfull oppfølging av næringsområdet.

3.2.5 Anlegg, infrastruktur, samfunnssikkerhet og miljø

Tjenestemessige utfordringer

- Tilstrekkelig vedlikehold på ca 65.000 m² bygg samt ca 100.000 m² uteareal
- Brøyting av veg må prioriteres, dette innebærer lite midler til sommervedlikehold på veg og reasfaltering i boligfelt

Økonomiske utfordringer

Kommunens økonomiske situasjon er utfordrende med tanke på eksisterende behov.

Hvordan møter kommunen utfordringene

- Utfordringene er i hovedsak ressursavhengige.

Status i arbeidet

Det ble i 2010 innhentet tilbud på ny 2-års strømkontrakt for 2010 og 2011. Strømpris for 2011 vil øke med ca. 5 øre i forhold til 2010. Budsjettet er justert for dette.

Det er ikke lagt inn økning i postene for kjøp av tjenester til vedlikehold kommunale bygg. Dette vil medføre at midler til vedlikehold av bygg i praksis vil bli mindre på grunn av prisstigning.

Forøvrig er det små justeringer.

Konsekvenser

I tidligere utredninger og planer har det vært forutsatt en styrking av vedlikeholdet på bygningsmassen. Realiteten i dette budsjettforslaget er en videreføring/svak senking av nivået i 2011. Dette medfører at vedlikeholdsmidlene i hovedsak går med til reparasjon av bygnings-skader ved innbrudd og hærverk, faste vedlikeholdsavtaler på tekniske anlegg samt absolutt nødvendige reparasjoner på bygningsmassen.

For de 100.000 m² uteareal i tilknytning til kommunens bygningsmasse, er det ikke budsjettet vedlikehold, verken med personell eller utstyr. Dette medfører at områdene forfaller, bl.a. at plen ikke blir slått, eller meget sjeldent.

Det er knappe midler til vedlikehold av kommunale parker. Også budsjettforslaget for 2011 vil medføre at kun parkanlegg i sentrum vil bli vedlikeholdt.

For kommunale veger er vedlikeholdsposten på samme nivå som 2011 justert for prisstigning på brøyting. Dette innebærer fortsatt forfall av det kommunale vegnett. Blant annet vil det ikke være rom for reasfaltering innenfor driftsbudsjettet. Reasfaltering vil stort sett kun bli belastet investeringsbudsjettet.

For de tjenester som finansieres over de kommunale avgifter (vann, kloakk) opprettholdes aktiviteten på dagens nivå. Dette er et akseptabelt driftsnivå for disse tjenestene.

Kubikkmeterpris og fastleddet for vann foreslås holdt uendret fra 2010 til 2011.

Kubikkmeterprisen for kloakk foreslås holdt uendret fra 2010 til 2011. Fastleddet på årsavgiften foreslås holdt uendret.

3.2.6 Støttefunksjoner og fellesområder

Tjenestemessige og økonomiske utfordringer

- Helhet og samhandling i fokus - resultater for innbyggere og samfunn er styrende
- Kunnskapsbaserte beslutningsprosesser
- Endringsbehov
  - aktivitetstilpasninger og -endringer for å gjenopprette økonomisk handlekraft
  - "smarte" arbeidsprosesser
- Kompetanse og rekruttering
- Langtidsfriske
- Seniorer i arbeid

Hvordan møter kommunen utfordringene

- Sterkere fokus på endringsarbeid
- God koordinering av støttefunksjoner og morkommuneområder
- Ansvarliggjøring i organisasjonen
- Kunnskapsbaserte beslutningsprosesser
- Utviklingsstaben
- Omdømmebygging
- Kompetanseplanlegging
- Bygging av robuste og utviklingsrettede fagmiljø
- HMS-arbeid
- Seniorpolitikk

Status i arbeidet

Endringsarbeid: De siste to års endringsarbeid har i h.h.t. andre tertial 2010 begynt å gi effekt i form av reduserte kostnader på etablert tjenesteproduksjon og nye tjenestetilbud som er etablert innenfor eksisterende rammebetingelser. Dette er det viktig å bygge videre på. Framover vil endringsarbeidet få et enda sterkere fokus, og helhetsperspektivet og resultater for innbyggere og samfunn vil være styrende for valg av løsninger. Tydelig ansvarliggjøring i organisasjonen og kunnskapsbaserte beslutningsprosesser skal ligge til grunn for dette.

HMS-arbeid: Framover vil det være viktig å målrette innsatsen omkring forhold som gjør at langtidsfriske står i jobb. Helsefremmende nærværsfaktorer må prioriteres. Dette skal skje med et aktivt HMS-arbeid, tydelig lederinvolvering, og med involvering av samarbeidspartnere som bl.a. AktiMed, Sprek og NAV. Den nåværende avtalen med Sprek er sagt opp, og blir nå revidert for bl.a. å målrette tiltakene mot folkehelsearbeid og risikogrupper.

Seniorpolitikk: Når det gjelder arbeidet med seniorpolitikken, skal også dette bli mer målrettet. Rådmannen vil legge fram en sak som foreslår at tiltakene kun skal innebære uttak av inntil 7 fridager per år i aldersgruppen 62-67 år. Dette vil kreve god og langsiktig planlegging og dialog mellom ledelsen og medarbeiderne i virksomhetene. Samtidig vil det være viktig å gjøre seniorsamtalene til et aktivt redskap i dette arbeidet.

Konsekvenser

- Dimensjonering av kommunale tjenester i samsvar med økonomiske rammer
- Tilpasning av tjenester til nye behov
- Tydeliggjøring av tjenestenivå og hva kommunen kan levere

3.2.7 Innherred samkommune

Det er i budsjettet for 2011 i utgangspunktet lagt opp til relativt små endringer i den enkelte enhets bemanning. I forbindelse med oppretting av Utviklingsstab (under administrasjonssjef) er det flyttet 2 årsverk fra Økonomienheten og Organisasjonsenheten inn i denne. Det er i tillegg overført 1 årsverk fra morkommunene inn i staben. I forbindelse med samhandlingsreformen foreslås det at det opprettes 1 nytt årsverk for å koordinere dette arbeidet i Levanger og Verdal kommune.

Ny enhet i ISK er Brann og redning med samlet 19,4 årsverk.

I samband med de utfordringer som morkommunene står foran foreslås det at også samkommunen må bidra med mer effektiv drift i årene framover. Det legges derfor opp til en reduksjon på 3 årsverk i løpet av 2011 (tilsvarende 1,5 millioner kroner). Administrasjonssjefen vil i løpet av 1. kvartal i 2011 foreta en gjennomgang av ISK-enhetene for å fordele denne reduksjonen.

3.3 Oppsummering økonomiplan og budsjett

Kommunale inntekter

De kommunale inntektene er knyttet til variasjoner i innbyggertallet og i ulike aldersgrupper i kommunen sett i forhold til endringer i innbyggertallet i landet forøvrig. Dette innebærer at det ikke er mulig å foreta en eksakt beregning av hvor mye skatt og rammetilskudd kommunen får kommende år. Det beste verktøyet kommunen har for å foreta denne beregningen er "Stolp-modellen", prognosemodellen til Kommunens sentralforbund.

Utviklingen i de kommunale inntektene vil være sårbare for variasjoner i innbyggertall og sammensetning, og det vil være viktig at det bygges opp en ny buffer når alle frie fond er brukt opp i 2010. Anbefaling fra fylkesmannen er at det avsettes en årlig reserve på 2-3 % av driftsinntektene. 2 % tilsvarer årlig ca. 15 mill. kroner.

Kommunale utgifter

Renteutgiftene i perioden er beregnet ut fra lav rente gjennom 2011, og deretter gradvis økende rente gjennom resten av perioden. Kommunen benytter seg av prinsippet om minimumsavdrag hele perioden. Som følge av økt lånegjeld vil kapitalutgiftene stige med ca. 25 mill. kroner fra 2010 til 2014.

Satsingen på tidligforebygging som ligger i økonomiplan 2011-2014 er langsiktig. Det tar tid før effekten kommer. Om satsingen utgår, må det fremover påregnes en høyere alternativkostnad både for barna det gjelder og økonomisk for kommunen.

Med utgangspunkt i demografisk utvikling bør folkehelsearbeidet og forebygging innenfor pleie og omsorg få økt fokus framover selv om de økonomiske rammene til dette er svært små. Det foreligger en rekke viktige tiltak som det ikke er funnet rom for.

For høyt aktivitetsnivå

Regnskapet for Verdal kommune i 2009 viste et "overskudd" i forhold til budsjett på 0,2 mill. kroner. Samtidig hadde virksomhetsområdene et merforbruk på driften på vel 7 mill. kroner.

Budsjett 2010 innebærer også et for høyt aktivitetsnivå med bruk av 6,2 mill. kroner av disposisjonsfondet til dekning av driften. Utover dette beskriver 2. tertialrapport 2010 et merforbruk på virksomhetsområdene på 4,8 mill. kroner ved utgangen av året.

I tillegg kommer det faktum at Verdal kommune over tid har benyttet betydelige prosjektmidler for å løse ulike oppgaver og utfordringer.

Prosjektmidler innebærer en finansieringsmulighet for utviklingsarbeid. Men, dersom det ikke tas høyde for innfasing av prosjektaktiviteten i driften etter prosjektperiodens utløp, kan prosjektene innebære en økonomisk utfordring.

Det er situasjonen bl.a. for ulike viktige prosjekter innen rus og psykisk helse. Fremover må det legges forutsetninger for prosjektaktivitet som sikrer at dette ikke skjer.

Oppfølging framover

Den økonomiske situasjonen som Verdal kommune nå har, er svært krevende.

Beregning av frie inntekter er usikker da den er avhengig av variasjoner i innbyggertall og befolkningssammensetning i forhold til landet forøvrig. Kommunen har etter 2010 ingen reserve. Det er avsatt marginalt med midler i forhold til lønnsoppgjør i 2011.

Statstilskudd og skjønnsmidler til barnehager blir fra 2011 lagt inn i rammen. Det er beregnet at kommunen over tid vil få en reduksjon i rammen med 8,5 mill. kroner. Dette skyldes at kommunen kommer dårlig ut i forhold til kriterier for utdanningsnivå og bruk av kontantstøtte.

Fra 2012 foreligger det stor usikkerhet knyttet til hva Samhandlingsreformen innebærer for kommunene.

Det må framover legges opp til en drift hvor utgiftene er tilpasset inntektsnivået og hvor det finnes rom for en buffer med tanke på forutsette hendelser.

Når det gjelder mulighet for inntektsøkning av noen størrelse er alle muligheter for økning i ulike satser og gebyrer allerede tatt ut. Det som da gjenstår på inntektssiden er økning i eiendomsskatten. Dette bør vurderes.

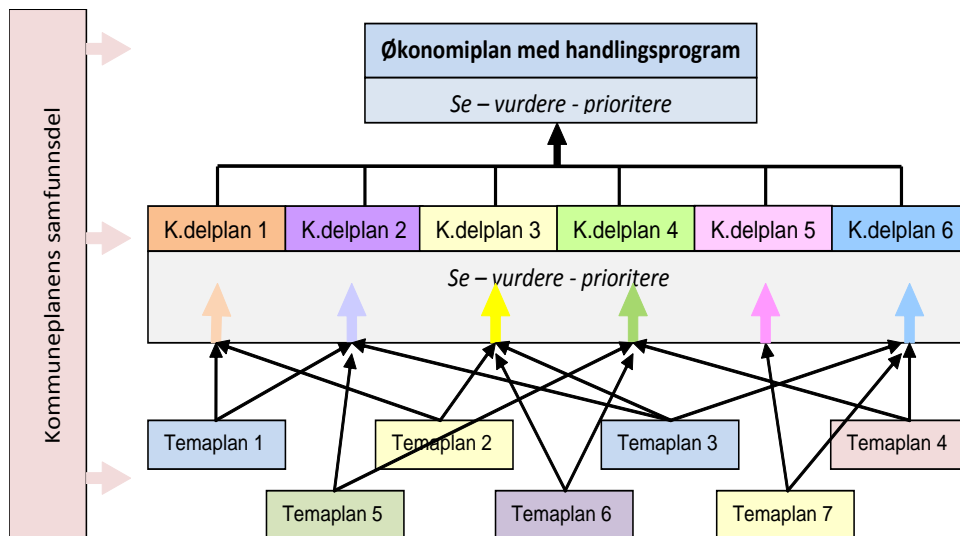
Innsparing av den størrelse som er forutsatt innebærer en vesentlig omlegging av organisasjonen. Rådmannen vil umiddelbart iverksette en full gjennomgang av kommunens organisasjon. Den største utfordringen i en slik situasjon er å opprettholde god nok kvalitet på tjenestetilbudet og sikre at kommunen har tilstrekkelig kompetanse framover.

4. PRIORITERINGER 2011-2014

4.1 Hovedoversikt og handlingsprogram drift 2011-2014

Plan- og bygningsloven innebærer at handlingsprogrammet i økonomiplanen skal være i samsvar med satsingsområder og hovedmål i kommuneplanen. Handlingsprogrammet viser hva som prioriteres av nye tiltak og hva det ikke finnes økonomisk rom for.

Ca. 50 plandokumenter i kommunen beskriver behov for ny aktivitet og nye tiltak. Plansystemet skal sikre at disse inngår i vurderingsgrunnlaget når handlingsprogrammet utarbeides, slik:

Da de fleste kommunedelplaner fortsatt mangler, gjøres en gradvis tilnærming til nytt plan-system ved at handlingsprogrammet utarbeides med utgangspunkt i føringer i Kommuneplanens samfunnsdel, utfordringer, eksisterende planer og innspill fra virksomhetsområdene.

HOVEDOVERSIKT FRAMSKREVET

Økonomiplan 2010-14 Alle tall i 2010 kr	Rev. budsjett 2010	Budsjett- forslag 2011	Økoplan 2012	Økoplan 2013	Økoplan 2014
Skatt og inntektsutjevning	241 632 000	298 039 000	300 274 293	302 526 350	304 795 297
Rammetilskudd mv.	255 061 000	315 828 000	314 196 710	313 553 185	312 904 834
Sum skatt og rammetilskudd	496 693 000	613 867 000	614 471 003	616 079 535	617 700 132
Eiendomsskatt	16 900 000	14 000 000	25 400 000	25 400 000	25 400 000
Integreringstilskudd flyktninger	15 700 000	15 700 000	15 700 000	15 700 000	15 700 000
Kompensasjonstilskudd omsorgsboliger	3 000 000	3 100 000	3 200 000	3 300 000	3 400 000
Kompensasjonstilskudd skoler	1 650 000	1 650 000	1 700 000	1 750 000	1 800 000
Momskompensasjon	28 000 000	10 000 000	4 800 000	0	0
Sum inntekter	561 943 000	658 317 000	665 271 003	662 229 535	664 000 132
Renteutgifter	22 800 000	29 021 654	34 300 000	36 700 000	37 100 000
Avdragsutgifter	21 600 000	25 000 000	28 500 000	30 000 000	31 000 000
Netto kapitalutgifter	44 400 000	54 021 654	62 800 000	66 700 000	68 100 000
Avsatt til disposisjonsfond	8 800 000				
Overført til kapitalregnskapet	9 500 000				
Bruk av fond/overskudd	6 200 000	3 500 000	0	2 500 000	1 250 000
Ramme til fordeling	505 443 000	607 795 346	602 471 003	598 029 535	597 150 132
Oppfølging av plan 16-23 år		1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Avsatt lønnsoppgjør 2010+ 2011	0	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
Støttefunksjoner	22 549 484	20 390 525	17 990 525	18 390 525	18 190 525
Framskr. aktivitet rådmannens stab		22 390 525	22 390 525	22 390 525	22 390 525
Markering av 1814					200 000
Valg			-400 000		-400 000
Samhandling og helhet		-2 000 000	-4 000 000	-4 000 000	-4 000 000
Oppvekst	199 423 766	280 783 305	275 933 305	274 883 305	274 883 305
Framskrevet aktivitet		280 783 305	280 783 305	280 783 305	280 783 305
Ekstra parallell 8. trinn Verdalsøra u.			-450 000		
Økte barnev.utg.- fosterheim/institusjon			-400 000	-400 000	-400 000
Reduksjon spesialundervisning			-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Strukturelle tiltak skole			-1 500 000	-3 000 000	-3 000 000
Endret struktur til 5 virksomhetsområder/ending av kretsgrenser			-500 000	-500 000	-500 000
Omsorg og velferd	216 087 835	232 382 404	231 762 404	231 812 404	231 812 404
Framskrevet aktivitet		232 382 404	232 382 404	232 382 404	232 382 404
Økt lønn støttekontakter			100 000	150 000	150 000
Rehabiliteringsplanen			100 000	100 000	100 000
Stillingskutt helsesekretær			-320 000	-320 000	-320 000
Reduserte utgifter legetjenester			-500 000	-500 000	-500 000
Kultur	19 991 158	20 235 012	20 335 012	20 385 012	20 385 012
Framskrevet aktivitet		20 235 012	20 235 012	20 235 012	20 235 012
Kulturplanen			100 000	150 000	150 000
Anlegg, infrastruktur, samfunnssikkerhet og miljø	20 592 011	14 949 100	13 649 100	13 149 100	12 649 100
Framskrevet aktivitet Teknisk		14 949 100	14 949 100	14 949 100	14 949 100
Avsetn.fond/nedsetting avg. VAR			-1 300 000	-1 800 000	-2 300 000
Fordelt ramme ISK	23 298 746	30 055 000	30 055 000	30 055 000	30 055 000
ISK 2011		30 055 000	30 055 000	30 055 000	30 055 000
Sum fordelt	501 943 000	607 795 346	598 725 346	597 675 346	596 975 346
Resultat	3 500 000	0	3 745 657	354 189	174 786

4.2 Handlingsprogram investeringer.

Det er lagt inn investeringer for perioden 2011-2014 med 311,3 mill. kroner. Skoleutbyggingen er den største utfordringen for kommunen i planperioden.

Som det framgår av finansieringsplanen er det ikke planlagt egenfinansiering for noen av investeringene utover momsrefusjonen. Når det gjelder momsrefusjon, er økonomiplan og budsjett tilpasset endringer i reglene for momskompensasjon. All momskompensasjon knyttet til investeringene på skolene på Verdalsøra tilbakeføres prosjektet fra 2011. Dette i samsvar med kommunestyrets vedtak for utbyggingen. Momskompensasjon som kan føres i drifta fra de andre prosjektene, hensyntatt reglene for momskompensasjon, vil være svært begrenset. Fra 2014 vil det være slutt på muligheten til å ta inn inntekter fra momskompensasjonen på investeringer i drifta.

Investeringstiltak

Tiltak	Avskr.tid	Kostnad - mill. kr.					Finansiering av helårsvirkning				Oppf. ansv.	Komm. delplan-områder
		Tot. kostn	2011	2012	2013	2014	Tilsk.	Momsandel invest.	Lån selvfinans.	Lån		
SAMFUNN OG TJENESTER												
IKT-utstyr i skoler og barnehager. PC'er og programvare for barn/elever og lærere/førskolelærere. Midlene disponeres i samråd med oppvekst-områdene.	5	4	1	1	1	1		0,4		3,6	Enh.leder IKT	Oppvekst
Rehabilitering Vuku oppvekstsenter - overforbruket finansieres i 2011	40	5	5					0,0		5,0		
Utbygging av skoler i sentrum, svømmehall og flerbrukshall. Bto. kostnad 322 mill kr. 15 mill. av momskomp. er forutsatt tilbakeført til drifta. Resten, beregnet til 46 mill. kr. tilbakeføres prosjektet. Kostnad før tilsk. er da 276 mill. kroner. Det er usikkert når tilskudd på anslagsvis 18-20 mill. kr. vil bli utbetalt. Dette vil gå til nedbetaling av lån.	40	192	138,5	53,5				38,4		153,6	Virks. leder teknisk drift	
Mindre tiltak på skoler	40	4	1	1	1	1		0,4		3,6		
Mindre tiltak barnehager	40	2	0,5	0,5	0,5	0,5		0,2		1,8		
Utstyr/inventar omsorg og velferd		1,2	0,3	0,3	0,3	0,3		0,1		1,1		
Ombygging/påbygging omsorg og velferd		4	1	1	1	1		0,4		3,6		Helse, velferd, plo

Utbygging av institusjonsplasser		5			5			1,0		4,0		
Idretts- og kulturanlegg (kommunalt eide)	40	2	0,5	0,5	0,5	0,5		0,2		1,8	Virks. leder teknisk drift	Kultur
Kirker og kirkegårder	5	2	0,5	0,5	0,5	0,5		0,2		1,8		
Rehabilitering kommunal bygningsmasse - investeringer og mindre ombygginger utenom skoler og barnehager	50	4	1	1	1	1		0,4		3,6		
ENØK-tiltak, jfr. Klima- og energiplan. Etablering av system for energiledelse, sentral driftskontroll/ effektstyring og kompetanseheving innen energiteknisk drift av bygg og anlegg	20	3	1	1	0,5	0,5		0,2		2,8		
Kommunale veger, forsterking, reasfaltering og nyasfaltering	40	8	2	2	2	2		0,8		7,2		
Gang og sykkelveger. Bygging - Fleskhus-Ydsekorsen og Holte-Minsass-Lein.	40	2	2	0	0	0		0,0		2,0		
Utvikling Stiklestad, div. tiltak	40	2	0,5	0,5	0,5	0,5		0,2		1,8		
Maskiner, utskifting	20	1,2	0,3	0,3	0,3	0,3		0,1		1,1		
Andel inves. Brann og Feiing ISK	10	0,5	0,5					0,0		0,5	Enh.leder brann	
BETALINGSTJENESTER												
Utskifting vannledninger Fættan, Fleskhus og sentrum. Restaureringsarbeid Hallemsåsen vannrense-anlegg. Tilknytning av private vasslag i Skjørholm/Haugkåa. Ulvilla, Leksdal og Vinne/Rindsem.	40	24	6	6	6	6			24	0,0	Virks. leder teknisk drift	Anlegg, infrastruktur, samf. sikkerhet og miljø
Utbedring kloakkanlegg sentrum	40	20	5	5	5	5			20	0,0		
Sanering av spredt avløp inkl. Fleskhus, Fættan og Vinne	40	16	4	4	4	4			16	0,0		
ORGANISASJON												
IKT-utstyr - utskifting av datautstyr, PC'er, skrivere, nettverk med mer.	5	8	2	2	2	2		0,8		7,2	Enhets-leder IKT	Støtte-funksj. og felles-områder
Egenkapitalinnskudd KLP. Innbetaling fra 2010.	10	1,4	1,4					0,0		1,4	Kontroller	
Brutto investeringer		311,3	174	80,1	31,1	26,1						
Videre utlån Startlån		80	20	20	20	20					Husbank ansvarlig	
Samlet investeringsbehov		391,3	194	100	51,1	46,1						
Finansiering ekskl. videre utlån							0	43,8	60,0	207,5		

Utvikling i lånegjeld (mill. kroner)

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
610,0	664,0	786,5	907,8	948,4	948,5	942,6

Utviklingen i lånegjelda fremgår av tabellen over. Gjelda pr. innbygger øker fra ca. 40.000 kroner pr. innbygger ved utgangen av 2007 til 63.000 kroner pr. innbygger ved utgangen av 2013. Altså en økning på over 50 prosent.

5. RAMMEBETINGELSER

5.1 Økonomiske rammebetingelser

5.1.1 Hovedpunkt fra statsbudsjettet for 2011

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2011 følger opp de endringer som ble varslet i Kommuneproposisjonen i vår, derfor er det ingen store overraskelser i forslaget.

- Det legges opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2011 på 5,7 mrd. kroner.
- Av veksten er 2,75 mrd. kroner frie inntekter. Det tilsvarer en realvekst i frie inntekter på 1,0 pst. Departementet anslår den delen av kommunesektorens merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen som må dekkes av frie inntekter til om lag 2,1 mrd. kroner.
- Regjeringen følger opp forslaget til nytt inntektssystem for kommunene som ble fremmet i kommuneproposisjonen 2011.
- I kommuneproposisjonen 2011 ble det varslet at skatteinntektenes andel av kommunenes samlede inntekter skal reduseres fra om lag 45 pst. til 40 pst. Dette er lagt til grunn i forslaget til skattøre for kommunene.
- Øremerkede tilskudd til barnehager på om lag 28 mrd. kroner innlemmes i kommunenes frie inntekter fra 2011. Det foreslås å videreføre maksimalprisen for en heltids barnehageplass på samme nominelle nivå som i 2010, dvs 2330 kroner pr. mnd.
- I tillegg innlemmes tilskudd til kvalifiseringsprogrammet og tilskudd til krisesentre i de frie inntektene i 2011.
- Økt andel frie inntekter gir større rom for lokale prioriteringer for kommunene. De frie inntektene og momskompensasjon til kommunene anslås å utgjøre om lag 80 pst. av samlede inntekter i 2011.
- De frie inntektene for Verdal kommune vil øke med 3,3 prosent fra 2010 til 2011. Tilsvarende tall for Nord-Trøndelag er 3,6 prosent og for landet 4,0 prosent. Deflatoren er beregnet til 2,8 prosent, dvs. Verdal får en realvekst på 0,5 prosent.

Styrking av barnevernet

I 2011 foreslår regjeringen å styrke barnevernet i kommunene med 240 mill. kroner. Det er antatt at Nord-Trøndelag vil få om lag 6 mill. kroner. Midlene skal fordeles av fylkesmannen etter søknad fra kommunene. Midlene skal i hovedsak brukes til nye stillinger. Kommuner med tilstrekkelig antall ansatte i barnevernet kan søke om midler til andre tiltak som styrker barnevernet.

Samhandlingsreformen

Det foreslås å øke bevilgningen til gjennomføring av samhandlingsreformen med 200 mill. kroner, til totalt 580 mill. kroner. I reformen legges det til grunn at den forventede veksten i befolkningens behov for helsetjenester i størst mulig grad må finne sin løsning i kommunene. Dette innebærer en gradvis innfasing av nye oppgaver.

Bevilgningen skal forberede oppstart av reformen i 2012 og bidra til å sette kommunene i stand til å sette i verk de endringer som skisseres i meldingen. Dette innebærer at kommunene i 2011 skal stimuleres til å:

- inngå samarbeid med andre kommuner, helseforetak og med utdanningssektoren om planlegging og utvikling av samhandlingstiltak, herunder lokalmedisinske sentre
- bygge opp kompetanse i kommunale tjenester innen planlegging og styring for å møte endrede rammevilkår fra 2012

5.1.2 Skatt og rammeoverføringer

Skatteinntekt og rammetilskudd for 2011-2014 er beregnet ved hjelp av KS sin modell. Tallene som presenteres er i faste 2011 kroner.

For årene 2012-2014 er det i utgangspunktet lagt til grunn en reell vekst i de frie inntektene på 0,75 % for hvert år. Dette er samme forutsetning som ble lagt til grunn i forrige økonomiplan.

Det er imidlertid gjort korreksjoner i dette på grunn av inntektsgarantiordningen.

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal sikre at ingen kommuner har en beregnet vekst i rammetilskuddet fra et år til neste som er lavere enn 300 kroner pr. innbygger under beregnet vekst på landsbasis. I 2011 er Verdal kommune i denne situasjonen og av rammetilskuddet i 2011 er vel 10 mill. kroner knyttet til denne ordningen.

Hvordan virkningen av denne ordningen vil bli i årene framover er usikkert. Det er imidlertid forsøkt beregnet gjennom prognosemodellen og resultatet her er en reduksjon i inntektene til kommunen hvert år framover. Det er på denne bakgrunn lagt inn en reduksjon i rammetilskuddet med 4 mill. kroner i 2012, 7 mill. kroner i 2013 og 10 mill. kroner i 2014.

5.1.3 Momskompensasjon på investeringer

Innføringen av generell momskompensasjon fra 1.1.2004 for både drift og investeringer, innebar at kommunene fikk et trekk i rammetilskudd svarende til den innsparing kommunene fikk gjennom økt momskompensasjon. Fra 2010 endres regnskapsførselen av kompensasjonen for investeringer. I perioden 2010 til 2013 trappes den delen av momskompensasjonen som kan føres i driftsregnskapet ned med 20 prosent hvert år, dvs. 80 prosent i 2010 til 20 prosent i 2013. Fra 2014 skal hele momsen på investeringer gå til fradrag i investeringsregnskapet, dvs. at finansieringsbehovet reduseres tilsvarende. Tap av kompensasjon i driftsregnskapet blir ikke kompensert med økt rammetilskudd. På sikt vil dette føre til mindre kapitalkostnader i driftsregnskapet som slik utlignes på lang sikt.

Det er gjort vedtak i kommunestyret om at 15 mill. kroner av momsrefusjonen på skoleutbygginga på Verdalsøra skal tilbakeføres til drifta. Det ble på denne bakgrunn vedtatt at i tillegg til de 6,2 mill. kroner av momsrefusjonen som er avsatt til drift i opprinnelig budsjett for 2010, skal 8,8 mill. kroner av årets momskompensasjon avsettes til senere bruk i drifta.

Rådmannen vil foreslå at dette beløpet brukes i drifta med 6 mill. kroner i 2011 og 2,8 mill. kroner i 2012. I tillegg brukes momsrefusjon på øvrige investeringstiltak i 2011 og 2012 i drift, dette utgjør ca. 6 mill. kroner til sammen. Til sammen blir dette 14,8 mill. kroner. Av dette beløpet går 3 mill. kroner til finansiering av retaksering av eiendommer. En ligger da godt innenfor de nye reglene om bruk av momskompensasjon.

I økonomiplanen foreslås det med bakgrunn i foranstående gjennomgang følgende bruk av momskompensasjon i driftsregnskapet:

2011: 10 mill. kroner	2012: 4,8 mill. kroner	2013: 0 mill. kroner
-----------------------	------------------------	----------------------

5.1.4 Andre statlige overføringer.

Kompensasjonstilskudd

Dette gjelder rentekompensasjon for den gamle ordningen vedrørende rehabilitering og utbygging av skolebygg og omsorgsboliger og sykehjem. Ved beregningene er det lagt til grunn en forutsetning om en gradvis økning i rentenivået fra 2011.

Økonomiplan 2011-2014	Budsjett	Forslag	Økoplan	Økoplan	Økoplan
Alle all i 2011 kr	2010	2011	2012	2013	2014
Skatt og inntektsutjevning	241 632 000	298 039 000	300 274 293	302 526 350	304 795 297
Rammetilskudd mv.	255 061 000	315 828 000	314 196 710	313 553 185	312 904 834
Sum skatt og rammetilskudd	496 693 000	613 867 000	614 471 003	616 079 535	617 700 132
Eiendomsskatt	16 900 000	14 000 000	25 400 000	25 400 000	25 400 000
Integreringstilskudd flyktninger	15 700 000	15 700 000	15 700 000	15 700 000	15 700 000
Kompensasjonstilskudd omsorgsboliger	3 000 000	3 100 000	3 200 000	3 300 000	3 400 000
Kompensasjonstilskudd skoler	1 650 000	1 650 000	1 700 000	1 750 000	1 800 000
Momskompensasjon	28 000 000	10 000 000	4 800 000	0	0
Sum inntekter	561 943 000	658 317 000	665 271 003	662 229 535	664 000 132

Tabellen over viser at inntektene øker veldig mye fra 2010 til 2011. Dette skyldes i det vesentligste overføringen av statstilskudd barnehager som overføres til rammetilskuddet. For perioden 2011 til 2014 øker inntektene svakt i perioden.

5.1.5 Kommunale finansieringsmuligheter.

Eiendomsskatt

I 2010 vil kommunen få inn ca. 16,9 mill. kroner i eiendomsskatt. Rådmannen legger til grunn at det foretas en ny taksering av eiendommene i 2011, slik at de nye verdiene kan legges til grunn for utskrivning av eiendomsskatt i 2012. Dette i samsvar med gjeldende økonomiplan.

Kostnadene med en slik ny taksering er anslått til ca. 3 mill. kroner. Dette ut fra erfaringstall for gjennomføringen av tilsvarende jobb i Levanger i 2010. Nettoinntekten fra eiendomsskatt blir etter dette på ca. 14 mill. kroner i 2011. For å kunne gjennomføre taksering i 2011 foreslår rådmannen at deler av inntektene fra momskompensasjon brukes til dette formålet. Det vises til gjennomgangen om bruken av momskompensasjon under pkt.5.1.3.

Samtidig med at det foretas ny taksering må det vurderes om en skal fjerne bunnfradraget ved beregning av utskrevet skatt for det enkelte skatteobjekt.

Bruk av disposisjonsfond.

I gjeldende økonomiplan er det vedtatt brukt 3,5 mill. kroner av disposisjonsfond i drifta i 2011. Dette er fulgt opp med samme beløp nå.

5.1.6 Finansposter - renter og avdrag

I beregningene for finanskostnadene er følgende lagt til grunn:

- renta vil forbli meget lav gjennom hele 2011, og deretter gradvis økende gjennom resten av planperioden
- kommunen benytter seg av prinsippet om minimumsavdrag i hele perioden
- kommunen får inntekt fra ulike plasseringer av likvider på gjennomsnittlig 3 mill. kroner årlig i planperioden.

Foreslåtte investeringer, og forutsetningene foran lagt til grunn, gir følgende kapitalutgifter:

Økonomiplan 2011-2014 Alle tall i 2011 kr	Budsjett 2010	Økoplan 2011	Økoplan 2012	Økoplan 2013	Økoplan 2014
Renteutgifter	22,8	29,0	34,3	36,7	37,1
Avdragsutgifter	21,6	25,0	28,5	30,0	31,0
Netto kapitalutgifter	44,4	54,0	62,8	66,7	68,1

Dette innebærer at summen av renter og avdrag øker med ca. 24 mill. kroner i løpet av perioden 2010 til 2014.

5.1.7 Opptak av Startlån

Med de budsjettendringer som er gjort i løpet av 2010 er det lagt inn 15 mill. kroner i Startlån i 2010. Gjennom Statsbudsjett og Husbankens prioriteringer er det sterkt fokus på bruk av Startlån. Som følge av dette, og som følge av økt behov, utvides rammen til kr 20 mill kroner i 2011 og for resten av planperioden. Kapitalinntekter og utgifter forutsettes å bli like store. Rentene budsjetteres i driftsbudsjettet, mens avdragene budsjetteres i investeringsbudsjettet.

5.2 Andre rammebetingelser

Framskrivning av folketallet i Verdal og Levanger 2010-2030

Alternativ MMMM	2010	2015	2020	2025	2030
1721 Verdal	14 222	14 735	15 224	15 750	16 249
1719 Levanger	18 580	19 264	19 963	20 650	21 292
ISK	32 802	33 999	35 187	36 400	37 541

Framskriving av folketallet i Verdal 2010-2030 sortert på alder

Alternativ MMMM	2010	2015	2020	2025	2030	Endr. 10 - 30
0-5 år	1 030	1 087	1 166	1 210	1 214	+ 184
6-15 år	1 994	1 869	1 848	1 928	2 039	+ 45
16-19 år	810	844	766	762	785	- 25
20-66 år	8 594	8 682	8 775	8 838	8 912	+ 318
67-79 år	1 145	1 649	2 056	2 220	2 162	+ 1 017
80 år og eldre	649	604	613	792	1 137	+ 488

Dette er prognoser fra SSB. Som det går fram av denne er det de eldste aldersgruppene som viser store økninger. For gruppen 67-79 år er det nesten en fordobling av antallet fram til 2030.

Årsverk

Virksomhetsområder Verdal kommune	Pr. 31.12 2009	Pr. 31.08 2010	Forslag budsjett 2011	Endring 2009-2011
Rådmannen	7,0	7,0	6,7	-0,3
Vuku Garnes og Volden oppvekst	70,4	67,1	69,8	-0,6
Stiklestad og Leksdal oppvekst	57,8	59,2	58,7	0,9
Ørmelen og Verdalsøra oppvekst	118,9	117,3	117,3	-1,6
Verdalsøra ungdomsskole	54,5	56,5	57,0	2,5
Vinne og Ness oppvekstområde	74,4	70,2	71,8	-2,6
Ressurssenter oppvekst	53,3	50,0	51,2	-2,1
Oppvekst samlet	429,3	420,3	425,8	-3,5
Vinne og Vuku omsorg og velferd	120,0	130,9	130,9	10,9
Øra omsorgs- og velferd	165,6	176,0	179,9	14,3
NAV (sosial/rus/psykiatri/flyktning)	22,4	15,4	15,4	-7,0
Ressurssenter helse- og omsorg	36,4	41,2	41,2	4,8
Helse, velferd og omsorg samlet	344,4	363,5	367,4	23,0
Kulturtjenesten	12,4	12,4	11,9	-0,5
Teknisk drift	45,0	44,2	44,2	-0,8
Sum antall årsverk morkommune	838,1	847,4	856,0	17,9

Årsverksøkningen kommer innenfor omsorg og velferd. Samlet har oppvekst en reduksjon på 3,5 årsverk. Også for de andre virksomhetsområdene er det mindre reduksjoner.

Sykefravær

Utviklingen i sykefraværet i prosent har vært slik:

	2003	2004	2005	2. kv. 06	2. kv. 07	1. ter. 08	1. ter. 09	1.ter.10	2.ter.10
Verdal	9,5	7,8	6,9	7,8	7,2	10,7	9,0	8,5	6,9
Landsgj.sn.	9,2	9,3	7,5	8,2	8,1	8,3	8,3	7,0*	6,3*

*) Tall fra SSB oppgitt pr. kvartal

Verdal kommune har de siste årene hatt sterkt fokus på sykefraværet. Fraværet er redusert i 2010, dette er svært gledelig. Det er en flott oppfølging av sykemeldte (IA arb.) som utføres hver dag. Kommunen vil nå gjennom flere prosjekter sette mer fokus på nærvær i stedet for fokus på fravær. Her nevnes "full kontroll", et digitalt verktøy som vil hjelpe ledere i IA oppfølging, "friskvern", der det fokuseres på det positive som skjer, røykesluttkurs, "sammen om ett bedre arbeidsmiljø", "kultur inn i arbeidsdagen" og etikk. Disse prosjektene styres under en paraply som heter "nærværsprosjektet".

Likestilling

Vern mot diskriminering i arbeidslivet sikres gjennom 4 ulike lover:

1. Likestillingsloven forbyr diskriminering på grunn av kjønn, graviditet og foreldrepermisjon.
2. Diskrimineringsloven forbyr diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.
3. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven forbyr diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Loven stiller også krav om individuell tilrettelegging på arbeidsplassen.
4. Arbeidsmiljøloven forbyr diskriminering på grunn av politisk syn, medlemskap i fagforening, seksuell orientering og alder.

Kommunen har ambisjon om og plikt til å fremme likestilling og hindre diskriminering, slik:

Kjønn: Fremme likestilling mellom kjønnene med særlig sikte på å bedre kvinnens stilling. Det er nødvendig med bevisstgjøring rundt rekrutteringsprosessen. I bevisstgjøring med tanke på likestilling er det viktig med oppgradering av status for kvinnedominerte yrker, og at menn går inn i kvinnedominerte yrker.

Etnisitet, religion m.v.: Fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter. Det er viktig med integrering av fremmedkulturelle kvinner og menn.

Nedsatt funksjonsevne: Fremme likestilling og likeverd for alle, uavhengig av funksjonsevne. Bidra til nedbygging av samfunnsskapt barrierer og hindre at nye skapes. Det er forbudt å spørre om graviditet, adopsjon og familieplanlegging i en ansettelsesprosess. Inkludert i begrepet familieplanlegging er planlagt graviditet, planlagt adopsjon. Infertilitetsbehandling og planlegging av hvordan man har tenkt å ta ut foreldrepermisjon.

I forhold til politikk og politikere: I Verdal skal det være like naturlig for kvinner som for menn å være politisk aktive og inneha politiske lederverv.

I forhold til planlegging: Verdal kommune skal være en attraktiv arbeids- og bostedskommune for både kvinner og menn, for mennesker med forskjellig etnisk bakgrunn og for funksjons-hemmede.

Status 1.1.2010: Verdal kommune har i likhet med andre kommuner ansatt en lav andel menn i pleie og omsorg og kommunale barnehager. Innen pleie og omsorg er kun 5,85 % menn. Totalt sett er omtrent 4 av 5 ansatte i kommunen kvinner. Menn har en høyere stillingsprosent, og tjener litt mere i gjennomsnitt. 69,91% av mennene i organisasjonen har 100 % stilling. 35,02 % av kvinnene har det samme. Noe av dette er frivillig deltid, annet kan være ufrivillig. Både blant rådmenn/kommunalsjefer og politiske ledere i kommunen er kvinner i flertall.

6. TILTAKSPLANER 2011-2014

6.1 Tiltaksplan Oppvekst

6.1.1 Driftstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad (mill. kr.)					Finansiering av helårsvirkning			Oppfølgingsansvarlig En funksjon/ en person	Berørte kommunedelplanområder	
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014	Felles tiltak L/V	Endr. drift	Annen finans. Tilsk. oa.			Øk.plan Nye midler
SAMFUNN OG TJENESTER												
Handlingsprogram 2011-2014:												
1	Samordnet innsats overfor ungdom i alderen 16 - 23 år i Verdal kommune (inkl. ruskontrakter)	3,75	0,75	1,0	1,0	1,0				4,0	Kommunalsjef oppvekst	Helse, velferd, pleie og omsorg
2	Prosjekt: Klasseledelse	0,2	0,150	0,05					0,2		Virksomhetsleder Vuku	
3	Prosjekt: Arbeidslivsfag	0,195	0,065	0,065	0,065				0,195			
4	Prosjekt: Ny Giv - overgangsprosjektet	0,25	0,25							0,5	Kommunalsjef oppvekst	
Ikke funnet rom for:												
5	Stillingsøkning barnevernet (søkes midler)	3,0	0,75	0,75	0,75	0,75			0,75		Kommunalsjef oppvekst	
6	Leksehjelp	4,8	1,2	1,2	1,2	1,2				4,8		
7	Fysisk aktivitet	3,0	0,75	0,75	0,75	0,75				3,0		
8	Mottaksklasse flyktninger	?										
9	Utvidelse av Webster Stratton - De utrolige årene, 60 % stilling (søker fylkesmannen)	1,2	0,3	0,3	0,3	0,3				1,2		
10	Læremidler	4,0	1,0	1,0	1,0	1,0				4,0		
11	Kinokjelleren - midler UKM, Statement	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1				0,4		
12	Økt ressurs helsestasjon	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5				2,0		
ORGANISASJON												
1	Omorganisering skoler	?								?	Kommunalsjef oppvekst	
2	Omorganisering ROS og RHOV	?								?	Kommunalsjef oppv.og helse	
3	Kompetanseheving IKT barnehager	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2				0,8	Kommunalsjef oppvekst	

6.1.2 Investeringstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad (mill. kr.)					Finansiering av helårsvirkning				Oppfølgings-ansvarlig (en funksjon/en person)	Berørte kommunedel-planområder
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014	Tilsk.	Salg	Annet	Lån		
SAMFUNN OG TJENESTER												
Handlingsprogram 2011-2014:												
1	IKT-utstyr skoler og barnehager	4,0	1,0	1,0	1,0	1,0				4,0	Kommunalsjef oppvekst	
Ikke funnet rom for:												
1	IKT-utstyr skoler og barnehager	4,0	1,0	1,0	1,0	1,0				4,0	Kommunalsjef oppvekst	

6.2 Tiltaksplan Helse, velferd, pleie og omsorg

6.2.1 Driftstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad - mill. kroner					Finansiering av helårsvirkning			Oppfølgings-ansvarlig En funksjon/en person	Berørte kommunedel-planområder	
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014	Felles tiltak L/V	Endr. drift	Annen finans. Tilsk. oa.			Øk.plan Nye midler
SAMFUNN OG TJENESTER												
Handlingsprogram 2011-2014:												
1	Samhandlingsreformen	?	0,5	?	?	?	X	X?	X?	X?		Alle
2	2,6 årsverk i hjemmetjenesten	5,2	1,3	1,3	1,3	1,3				5,2		
3	Pleie i 5 private boliger for personer over 18 år	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5				2,0	Virksomh.leder	
Ikke funnet rom for:												
4	Boligkoordinator	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5				2,0		
5	Frisklivssentral (helsestasjon eldre)	1,2	0,3	0,3	0,3	0,3				1,2	Kommunalsj. Helse og velferd	Kultur, oppvekst
6	Ufrivillig deltid	17,2	4,3	4,3	4,3	4,3				17,2		Alle
7	6 intermedieære senger - leie sykehus	19,2	4,8	4,8	4,8	4,8				19,2		
8	Legetjeneste institusjoner	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5				2,0		
9	Gjeldsrådgiver NAV	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5				2,0	Virksomh.leder	

10	Dagaktiviteter for institusjonsbeboere og hjemmeboende demente	2,8	0,7	0,7	0,7	0,7				2,8		Kultur
11	Tiltak i rehabiliteringsplan	3,56	0,89	0,89	0,89	0,89				3,2		Oppvekst
12	Rusprosjekter - Homla, ATA-senteret, Kontakten	2,2			?	?				2,2		
ORGANISASJON												
Ikke funnet rom for:												
1	Boligkontor - husleie	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5				2,0	Kommunalsj. Helse og velferd	Anl./infrastruktur, Støttefunksjoner
2	Omorganisering ROS og RHOV	?								?	Kommunalsjef oppv.og helse	
3	Felles enhet helse ISK?						X				Kommunalsjef helse og velf.	

6.2.2 Investeringstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad (mill. kr.)				Finansiering av helårsvirkning				Oppfølgingsansvarlig (en funksjon/ en person)	Berørte kommunedelplanområder	
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014	Tilsk.	Salg	Annet			Lån
SAMFUNN OG TJENESTER												
1	Utbygging av institusjonsplasser, planlegging	?			5,0					5,0		
Ikke funnet rom for:												
2	Institusjon/bofellesskap for eldre brukere	?					X*			X		
3	Boliger/bofellesskap for yngre brukere	?					X*			X		

*Tilskuddsordning fram t.o.m. 2015

6.3 Tiltaksplan fra Kommunedelplan Kultur

6.3.1 Driftstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad (mill. kr.)					Felles tiltak L/V	Finansiering av helårsvirkning			Oppfølgingsansvarlig En funksjon/ en person	Berørte kommunedelplanområder
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014		Endr. drift	Annen finans. Tilsk. oa.	Øk.plan Nye midler		
SAMFUNN OG TJENESTER												
Ikke funnet rom for:												
1	Verdal internasjonale teaterfestival, forprosjekt	0,2	0,1	0,1						0,2	Virksomhetsleder kultur	
2	Faste arrangement, justering i forhold til prisnivå (17. mai, UKM, kulturprisarr.)	0,24	0,06	0,06	0,06	0,06				0,24		
3	Kulturskole for alle – utviklingsprosjekt	4,628	1,157	1,157	1,157	1,157			0,97	4,628	Kulturskole- rektor	Oppvekst
4	Skytebane Trollmyra				?							
ORGANISASJON												
1	Ansettelse i 50% vakant stilling Verdal bibliotek	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2				0,2	Biblioteksjef	

6.3.2 Investeringsstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad (mill. kr.)					Finansiering av helårsvirkning				Oppfølgingsansvarlig (en funksjon/ en person)	Berørte kommunedelplanområder
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014	Tilsk.	Salg	Annet	Lån		
SAMFUNN OG TJENESTER												
Ikke funnet rom for:												
1	Kunstgressbaner ved alle skolene	1,0	0,35	0,3	0,35					1,0	Virksomhetsleder kultur	Oppvekst
2	Sentralidrettsanlegget Ørmelen, nytt kunstgressdekke	2,0	2,0							2,0		
3	Sentralidrettsanlegget Ørmelen, garderobes og tilgjengelighet for funksjonshemmede	?		?						?		

6.4 Tiltaksplan fra Kommunedelplan Næring, landbruk og naturforvaltning

6.4.1 Driftstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad (mill. kr.)						Finansiering av helårsvirkning			Oppfølgings-ansvarlig En funksjon/ en person	Berørte kommunedel-planområder	
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014	Felles tiltak L/V	Endr. drift	Annen finans. Tilsk. oa.	Øk.plan Nye midler			
SAMFUNN OG TJENESTER													
Ikke funnet rom for:													
1	Utvikling av næringshage	8,0	2,0	2,0	2,0	2,0			6,0	2,0	Rådmannen		
2	Mirakelseminaret	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2				0,8			
3	Avklare videre felles destinasjonsselskap	1,5	0,5	0,5	0,5				Innherreds-programmet				
4	Etablere pilotprosjekt for flytting av jord gjennom kjøp av kvoter ved nedbygging	0,1	0,1							X			
5	Miljøsertifisere egne virksomheter	0,09	0,03	0,03	0,03		L/V			X			
6	Alternativ bruk av tomme driftsbygninger	0,2	0,1	0,05	0,05					X			
7	Delta i samarbeid med FoU-virksomheter og bedrifter i utviklingsarbeid, både på nasjonalt og internasjonalt nivå	0,15	0,05	0,05	0,05		L/V		Reg. næringsfond				
8	Kommunen ta aktiv rolle i utvikling av smarthus	0,075	0,025	0,025	0,025		L/V						
9	Utbygging av grønn energiproduksjon på Skogn	0,05	0,05										
10	Innmelding i Countdown	0,03	0,01	0,01	0,01		L/V			X			
11	Utvikle næring knyttet til turisme i sammenheng med biologisk mangfold og verneområder	0,1	0,05	0,05			L/V		Reg. næringsfond				
12	Utvikle strekningen Stiklestad-Munkeby til å bli den beste strekningen på pilegrimsleden	0,15	0,05	0,05	0,05								
13	Porten til Helgenkongens rike sørfra markeres ved inngangen til Vuddudalen	0,4	0,2	0,2						X			
14	Videreutvikle pilegrimsleden med overnattingssteder og muligheter for bespisning	0,05	0,05						Reg. næringsfond				

15	Formidle muligheter for arbeid innenfor de ulike sektorer på juletreffet	0,075	0,025	0,025	0,025		L/V	X				
16	Offensivt bruke virkemiddelapparatet, inkludert regionalt næringsfond og internasjonale muligheter som EU-program	0,150	0,050	0,050	0,050		L/V		Reg. næringsfond			
17	Etablere årlig konferanse med fokus på energi. Målgruppe politikere, næringsliv og kommunen	0,150	0,050	0,050	0,050		L/V	X				
18	Samlokalisere i klynger - helseteknologi	0,11	0,11									
19	Utvikle aktiviteter for mennesker i ulike livsfaser	0,15	0,050	0,050	0,050			X				
20	Helseteknologi. Møte min 2 ganger pr år.	0,03	0,01	0,01	0,01		L/V	X				
21	Gjøre aktuelle produsenter oppmerksom på muligheten for internasjonal forretningsutvikling	0,075	0,025	0,025	0,025		L/V					
22	Etablere informasjonspunkt fra E6 som viser portal til søndre del av Nasjonalparken.	0,1	0,1									

6.5 Tiltaksplan Anlegg, infrastruktur, samfunnssikkerhet og miljø

6.5.1 Driftstiltak

Prioritet	Tiltak	Kostnad (mill. kr.)					Felles tiltak L/V	Finansiering av helårsvirkning			Oppfølgingsansvarlig En funksjon/ en person	Berørte kommunedelplanområder
		Samlet kostnad	2011	2012	2013	2014		Endr. drift	Annen finans. Tilsk. oa.	Øk.plan Nye midler		
SAMFUNN OG TJENESTER												
Ikke funnet rom for:												
1	Vedlikeholdsmidler bygg	12	3	3	3	3				12		Alle
2	Vedlikeholdsmidler veg	8	2	2	2	2				8		Alle
3	Vedlikeholdsmidler parker og anlegg	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5				2,0		Alle